Дейности на ерготерапевта в условията на семейно-центрирана практика

Петя Минчева

Role of occupational therapist in Family-centered practice *Parental involvement in the work of professionals is important for all involved in their rehabilitation. Family-centered practice is a term that is familiar to professionals who support and educate children and adults with special educational needs. Partnership between therapist and parent is based on the fact that shared decision-making and evaluation leads to significant results for both sides*

Key words: *family-centered practice, occupational therapy, children with disabilities*

ВЪВЕДЕНИЕ

Според Американската асоциация на ерготерапевтите (АОТА) ролята на ерготерапевтите в комплексната рехабилитация на деца е: „Ерготерапевтите са висококвалифицирани специалисти, които имат опит в промоцията на функционирането и участието на деца, и техните семейства в ежедневието, като се фокусират към ежедневните дейности, сън и почивка, игра, обучение и социално развитие. Ерготерапията подпомага развитието на детето и насърчава капацитета на родителите за обгрижване на детето."

Включването на родителите в работата на специалистите е важно за всички ангажирани в тяхната рехабилитация.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Услуги за деца и семейства в общността

Семейството е естествената среда, в която се възпитават и отглеждат децата. Родителите имат водеща роля за физическото, психическото и емоционално израстване на децата, както и за придобиване на важни социални умения. Разработването на услуги и програми, насочени към децата и семейството е една важна инвестиция с дългосрочен ефект. Родителите на деца с увреждания получават подкрепа от здравни и социални специалисти. Някой от тях са: педиатър, социален работник, психолог, ерготерапевт, кинезитерапевт, логопед и др.

Домашната среда е най-подходящо място за отглеждане на децата с увреждания. Ето защо в нея трябва да се създадат добри условия за отглеждането и възпитанието им.[2] Трябва да се подкрепят семействата да отглеждат децата си и да им се предоставя всичко необходимо за развиване на потенциала им – да има консултации за родители, рехабилитационни, образователни, социални услуги за децата там, където са родени и живеят. Те трябва да растат и учат заедно с връстниците си, но като се прилага максимално индивидуализиран подход.

Семейно – центрирана практика

Семейно-центрирана практика е термин, който е познат на специалисти, които подкрепят и обучават деца и възрастни със специални образователни потребности. По същество семейството е в центъра като това е системен подход, който създава партньорство и взаимно уважение.

Семейно – центрираната практика е описана през 1970 година като се описва влиянието на семейното участие в умственото развитие на децата. Концепцията обаче не се разпространява широко и през 1980 година АССН (Асоциация за грижа и здраве на децата) публикува основни елементи за семейството като център на практиката в грижата за деца и техните специални потребности (Shelton, Jeppson и Johnson,1987). Тези основни елементи включват следното:

- ✓ Признава се, че семейството е постоянно и най-близко в живота на детето
- ✓ Улеснява се майката чрез сътрудничество на всички нива от индивидуална грижа до нива за развитие
- ✓ Признават се семейните ценности и етнически различия
- ✓ Признават се индивидуалните и семейни методи за справяне
- ✓ Постоянно поддържане на пълна и обективна информация с родителите
- ✓ Насърчаване на семейството за създаване на мрежа с други родители
- ✓ Изпълнение на всеобхватни програми и политики, които осигуряват емоционална и финансова подкрепа за посрещане на потребностите на семейството
- ✓ Проектиране на достъпни системи, които са гъвкави и идентифицират нуждите им.

По същество семейно-центрираната терапия се определя като: философия на грижи, където основната роля е на семейството, Те трябва да бъдат подкрепяни в техните естествени родителски грижи и вземане на решения, в които родители и професионалисти се разглеждат като равни.

Семейно – центрираната практика признава, че ако се работи със семейството и целта ни е положителен ефект, то тогава как работи интервенцията като тя е толкова важно условие. Семейно-центрираната практика включва три основни елемента:

- ✓ Акцентира се върху силни страни, а не върху дефицити
- ✓ Насърчава се семейството да прави избор и да проявява контрол върху търсените ресурси
- ✓ Развитие на съвместни отношения със специалисти и родители [1]

Важно е тези практики е семейството да се чувства добре прието и да усеща подкрепата от страна на специалистите. Важен е подходът на професионалиста, който трябва да ги накара да се почувстват комфортно, да говори на достъпен език, да оставя достатъчно време за въпроси и да ги изслушва. Професионалистите трябва да подпомогнат всеки член на семейството и разширеното семейство. Понякога е по-лесно да се разговаря с всеки член поотделно, който има въпроси относно заболяването. Като цяло трябва да се създаде по-голяма мрежа за подкрепа на семейството и на детето. Професионалистите са първите хора, които оказват подкрепа на семейството. Те могат да ги насочат към други семейства със същият проблем. Контактът между семейство и семейство е нещо, което специалиста сам не може да им даде. Професионалистът и семейството трябва да работят в екип, за да привлекат семейства с опит да разговарят или да се срещат с тях. Семействата и специалистите трябва взаимно да се уважат и доверяват, за да постигнат заедно успех.

Присъщо е да има дисбаланс в отношенията професионалист – семейство. Професионалиста е там да учи родителите. Важно е да се знае, че това, което „работи" в едно семейство не работи в друго тоест трябва да се внимава с даването на съвети и поставянето на семейството в шаблон.[4]

Семейно - центрирания модел се обосновава чрез специалисти, които виждат семействата като равностойни партньори. Интервенция, което се прилага е индивидуализирана, гъвкава и отговаря на семейно идентифицираните нужди на всяко дете и семейство, набляга върху засилване и подкрепа на семейството функциониране. Семействата са тези, които вземат крайните решения. Семейно-центрираната практика се съсредоточава в междуличностните отношения и взаимоотношенията професионалист и семейство. Тази практика има задълбочена обосновка като целта и не да идентифицира най-добрите практики, а да признае

ролята на семейството. Трябва да се внимава да се прекрачва тънката границата на управлението и консултацията и тази на доверието и контрола.[1]

Дейности на ерготерапевта – обобщение

- Изграждането на атмосфера на доверие
- Информиране
- Подпомагане в предизвикателствата в отглеждането
- Консултиране
- Обучение
- Подпомагане връзката дете-родител
- Защита на правата на детето и семейството

Изграждането на атмосфера на доверие и взаимно уважение отнема време. Специалистът и семейството трябва да се учат един от друг. Специалистите трябва да бъдат на разположение да насочват родителите. Полезно е да съветват родителите по начин, който им дава възможност да осъзнаят, че решенията, които вземат сега могат да се променят ако е необходимо в бъдеще.

Алгоритъм на ерготерапевтичния процес при семейно-центриран подход:

1. Първоначална среща (екипна или индивидуална) със семейството
2. Първоначално интервю – формално или неформално
3. Информиране и консултиране за основните аспекти на заболяването, които биха довели до затруднения в развитието и ежедневните дейности на детето
4. Изследване на детето – голяма част от информацията се предоставя от семейството
5. Запознаване със спецификата на изследването- цели и резултати
6. Определяне на основни проблеми – на семейството и детето
7. Планиране на интервенцията (кой, кога, къде, колко често, подходи)

Дейности на ерготерапевта – консултативни и терапевтични

- Обучение на родителите в подходи и интегрирането им в семейния ритъм
- Подпомагане в специфични други медико-социални нужди
- Мултидисциплинарна работа и обсъждане
- Консултиране за помощни средства – обучение в използването им
- Регулярно изследване на развитието на детето
- Включване в група – родители или деца
- Оценка на резултатите и ревизия на подходи и стратегии
- Насоки за работа в къщи
- Преход към други услуги

Очаквани резултати от процеса

- Изградено добро партньорство между терапевт и семейство
- Достатъчни познания за детското развитие
- Познания и практически умения за специфичните увреждания (прогнози, лечение, рехабилитация)
- Даване на възможности за развитие на дейностите на детето
- Подобряване на връзка дете-родител
- Включване на разширеното семейство в терапевтичния процес

- Развиване на родителски капацитет (умения за правилно обгрижване, превенция, рехабилитация, адекватна реакция)
- Познаване на услугите за деца и семейства в общността
- Социално включване на детето в общността – детска градина, училище
- Постигане на максимално за увреждането развитие на детето
- Компенсиране на функции и адаптиране на средата

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Децата с увреждания или проблеми в развитието не могат да се идентифицират като индивидуални клиенти, защото те живеят със и са обгрижвани от семейство. Семейството е константа в живота на детето и е естествената среда, в която се възпитават и отглеждат децата. Родителите имат водеща роля за физическото, психическото и емоционално израстване на децата, както и за придобиване на важни социални умения. Ключов момент е участието на родителите не само в пряката интервенция, но и в планирането и оценка на интервенцията. Партньорството между терапевт и родител се основава на факта, че споделеното вземане на решения и оценка, води до по-значими резултати за двете страни.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Espe-Sherwint, M, 2008, Family-centred practice: collaboration, competency and evidence, Journal compilation NASEN

[2] Rantala A., 2009, Uotinen S., Providing Early Intervention Within Natural Environments

[3] http://www.babyhearing.org/Audiologists/families/families1.asp

[4] http://www.wfot.org/information.asp

За контакти:

Гл. ас. Петя Минчева, Русенски университет „Ангел Кънчев”, ФОЗЗГ, Катедра ОЗСД, тел. (082) 821 993, e-mail: pmincheva@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.